SENATENS
KAMMAREXPEDITION

LIVSMEDELSAVDELNINGEN

Helsingfors, den 9 juni 1917.

Instruktion N:o 2

för livsmedelsnämnder, magistrater och valnämnder beträffande beslag, anmälan, förbrukning och afträdande till staten av spannmålsförråden.

Ordnandet av spannmålsförrådens försäljning.

Avtalen med distributörerna.

Livsmedelnämnd bör så fort som möjligt fatta beslut om, vilka handelsföretag skola antagas till distributörer av mjöl och gryn i varje särskild del av socknen och varje fabrikssamhälle eller stadsdel, eller på vilket annat sätt handeln med spannmålsförråden skall ordnas. Som distributörer torde främst andelsaffärer kunna användas. Med distributör bör uppgöras kontrakt, varvid som mall kunde användas för detta ändamål utarbetade formuläret 9. Det torde ej vara skäl att antaga flera distributörer än köparenas bekvämlighet fordrar, enär i annat fall livsmedelsnämndernas kontroll blir besvärlig samt bokförings- och organisationsarbetet alltför stort.

Bagerier, restaurationer m.fl.

Åt bagerier, restaurationer, matserveringar samt sjukhus o. a. allmänna inrättningar gives tillståndsbevis (formulär 10), som berättigar att behålla eller inköpa grundlager och att av distributör inköpa senare erforderliga spannmålsförråd mot avlämnande av de lösa bröd- och mjölkortskuponger, vilka de vid försäljning av bröd eller servering av mat, tillredd av mjöl eller gryn, hava mottagit.

Vid utgifvandet av dessa tillståndsbevis åt bagerierna bör livsmedelsnämnd samtidigt pröva, vilka slag av mjöl de må tillåtas behålla eller inköpa. Därvid bör beaktas vad å nästa sida säges om behovet av vetemjöl

och på grund härav avgöras, i vilken mån bakning av vetebröd till försäljning må tillåtas, samt huru stor del av den mjölmängd, som skall givas åt bagerierna, således kan utgöras av vetemjöl.

Huru vara erhålles.

Som grundlager kan åt distributör kvarlämnas hans tidigare förråd, vilket från och med den 17 juni övergått i statens ego och varöver förteckning bör uppgöras (bihang till formulär 2). Ny vara får han lämpligast sålunda, att honom gives fullmakt (formulän 7) att från ett visst område avhemta eller mottaga spannmålsförråd, vilka varans egare bör åt staten överlåta, varvid i formuläret först införas de större förråden, vilka för livsmedelsnämndens räkning skola till honom överlåtas. I varje anmälningsblankett göres en anteckning, då i öfverlåtelseförteckningen (formulär 7) inskrivits den mängd, som enligt anmälningsblanketten bör överlåtas, för att samma mängd ej senare måtte bliva antecknad i en annan överlåtelseförteckning. För mottagen vara lämnar distributör ett exemplar av de kvitton, livsmedelsnämnden på förhand i tre exemplar förfärdigat (formulär 11), sänder det andra jämte sin veckoredovisning till livsmedelsnämnden och behåller själv det tredje.

I fall förråden inom kommunens område ej förslå för hela förbrukningsperioden, beställer livsmedelsnämnden medelst formulär 13 det som brister av länekommittén och insänder samtidigt det sammandrag, varav framgår storleken av hushållens sammanlagda spannmålsförråd. Medelst samma formulär anmäla de kommuner, som hava större förråd än som erfordras inom deras område, storleken av sitt överskott.

Vetemjöl och gryn.

Livsmedelsnämnd bestämmer, huru stor del av varje köp distributör är berättigad att giva i vetemjöl och gryn eller bageri uti vetebröd. För detta ändamål beräknas till en början, huru stor del av det vetemjöl och de gryn, som till staten överlåtits, bör lämnas åt sjukhus o. a. allmänna inrättningar, och huru mycket därav återstår att föryttras åt allmänheten. Sistnämnda myckenhet jämföres med hela den spannmålsmängd, för vilken brödkort gives, och på grund härav fastställes, huru stor del av varje köp får utgöra vetemjöl, gryn eller vetebröd. Denna del bestämmes lämpligast till $^1/_5$, $^1/_8$ eller $^1/_{10}$, enär det tal, som anger den vikt mjölkortet representerar, kan jämt delas med talen 5, 8 och 10. Vid bestämmande av denna del är det att ej skäl antaga, det staten vore i tillfälle att åt

livsmedelsnämnderna anskaffa vetemjöl och gryn, enär varuinnehavarene antagligen själfva komma att i främsta rummet behålla dessa varor.

Kan förbrukare medelst läkareintyg visa, att han behöver större andel vetemjöl eller gryn, bör å kortet antecknas, huru stor andel han bör få och anteckningen vara försedd med livsmedelsnämndens stämpel. Likaledes kan utgivande av tilläggskort på grund av läkareintyg komma i fråga.

Försäljningspriset.

Priset på det mjöl och de gryn, som skall säljas åt förbrukarene, bestämmes sålunda, att till det av staten fastställda priset lägges beräknade transportkostnader per kilogram samt försäljningsarvode, varefter priset utjämnas till närmast högre hela penni per kilogram. Om transportkostnaderna för inom egen kommun forslad vara må livsmedelsnämnd komma överens med varudistributör, i fall varans avhemtande hos innehavarene, i synnerhet sådana, vilka själva sakna transportmedel, anförtros honom. Visar det sig senare, att frakten för av länekommittén beställd vara ej blivit rätt beräknad, i det vara kan hava blivit hemtad från annat län, kan livsmedelsnämnd, i fall den från annat håll hemtade varan utgör en stor del av kommunens behov, senare ändra försäljningspriset. Om försäljningsarvodet öfverenskommer livsmedelsnämnden med de handelsföretag, som erbjudit sig att ombesörja distribueringen, och bör livsmedelsnämnd härvid tillvarataga förbrukarnes intressen.

Särskilt torde livsmedelsnämnd taga under övervägande, huruvida för erhållande av mjöl borde uppställas såsom vilkor att bagerierna iakttoge bestämda brödpris, eller huruvida ej dessa äfven därförutan komme att hålla sig inom skäliga gränser. Stegras brödprisen över hövan torde nämligen befolkningen ej köpa färdigt bröd utan bakar hellre själv av mjöl som den köpt. Bestämmes brödpriset, bör samtidigt beslutas, vilka brödslag det är tillåtet att förfärdiga och vilken vikt det mjuka brödet bör hava; hårt bröd torde även för närvarande överallt säljas enligt vikt. Den vikt, som fastställes för det mjuka brödet, bör ställas i lämpligt förhållande till den vikt brödkupongerna representera.

Försäljningssättet.

Utom per kilogram bestämmes priset på mjöl och gryn även för 210 gram genom att utjämna $^{210}/_{1000}$ av priset till närmast högre helapenni. Alla veckoransoner äro nämligen jämt delbara med 210. Sålunda är vecko-

ransonen 1,050 gram = 5 × 210 gram, 1,680 gram = 8 × 210 gram och 2,100 gram = 10 × 210 gram. För varje veckoranson betalas således, i fall endast ett slags vara köpes, jämte det motsvarande kupong avlämnas, priset för 210 gram multiplicerat med 5, 8 eller 10. Just av denna orsak lämpar det sig att bestämma den del av varje köp, som får utgöras av vetemjöl eller gryn, till $^1/_5$, $^1/_8$ eller $^1/_{10}$. Är denna mängd bestämd till $^1/_8$ får innehavare av ett 1,680 (= 8 × 210) grams kort 210 gram vetemjöl och 7 × 210 gr = 1,470 gram rågmjöl; den, som har ett 1,050 grams kort (1,050 = 5 × 210) får, i fall han köper mjöl eller gryn för 4 veckor på en gång, 4 × 5 × 210 : 8 gram = 2 ½ × 210 gram. Ett större hushåll kan genom att använda flera kort, t. ex. tvenne veckokuponger av fyra kort desto lättare ordna sina inköp (4 × 2 × 5 × 210 : 8 = 5 × 210 gram vetemjöl eller gryn). Är ransonen av vetemjöl och gryn bestämd till $^1/_{10}$ lämpar det sig för hushåll, som har 1,680 (= 8 × 210) grams kort, bäst att köpa med 5 veckokuponger på en gång, varvid hushållet får vetemjöl och gryn 5 × 8 × 210 : 10 = 4 × 210 gram samt resten råg- eller kornmjöl.

På samma sätt bestämmes, huru stor del av varje köp får utgöras av vetebröd och huru stor del således allra minst måste vara råg- eller kornbröd. Beroende på storleken av vetemjölsförrådet kan den vid köp tillåtna mängden vetebröd lämpligen bestämmas till $^1/_5$, $^1/_8$ eller $^1/_{10}$. Vid bestämmandet av brödets enhetsvikt bör nämligen observeras, att de mindre brödkorten representera 200 eller 5 × 40 gram och de större 320 eller 8 × 40 gram mjukt bröd. Har vetebrödets andel bestämts till $^1/_8$, lämpar det sig att till enhtsvikt för s. k. kaffebröd bestämma 40 gram och till enhetsvikt för mjukt rågbröd 7 × 40 = 280 gram. Innehavare av ett större brödkort kan således med en brödkupong köpa ett kaffebröd och ett matbröd. Hushåll, som har mindre brödkort, måste åter på en gång använda 8 kuponger, genom att köpa 8 × 5 × 40 gram, varav 5 stycken kaffebröd vägande 40 gram stycket och 5 stycken matbröd av 240 grams vikt eller motsvarande mängd hårt bröd. Anses det ofördelaktigt att baka matbröd om 280 gram, kan man berättiga bagerierna att baka bröd, som väga 560 gram, varvid hälften därav utgör den nyssnämnda enheten.

Skulle vetebrödsandelen bestämmas till $^1/_{10}$ och matbrödets andel till $^9/_{10}$, lämpar det sig att till enhetsvikt för vetebrödet bestämma likaledet 40 gram och till enhetsvikt för matbrödet 360 gram. Innehavare av mindre kort kan då med tvenne brödkuponger, vilka tillsammans motsvara 400 gram, köpa ett vetebröd och ett matbröd. Den, som innehar ett större kort, köper åter på en gång med 5 kuponger eller $5 \times 8 \times 40$ gram, varav $^1/_{10}$ eller $5 \times 8 \times 40 : 10 = 4 \times 40$ gr är vetebröd och $^9/_{10}$ eller $9 \times 5 \times 8 \times 40 : 10 = 4 \times 360$ gr. är matbröd; således 4 stycken av vartdera slaget. Förslår ej vetemjölet ens så långt att, $^1/_{10}$ av köpet kan utgöras därav, torde det vara bäst att bestämma, huru mycket vetemjöl får blandas med annat mjöl vid bakning av bröd, som är avsett att säljas.

Reservering av utsäde.

Den till utsäde användbara spannmålen (se Instruktion N:o 1 sid. 10) bör förvaras skilt såväl för invånarnes i den egna kommunen behov som äfven för att tillfredsställa annorstädes möjligen uppkommande behov. Länekommittén kan beställa utsäde därifrån, varest sådant finnes utöver den egna ortens behov, även om den på samma gång vore tvungen att i dess ställe skicka till förbrukning avsedd spannmål.

Redovisning för spannmålsförrådet.

Distributör bör varje vecka lämna redovisning till livsmedelsnämnden över sitt spannmålsförråd (formulär 12). Därvid antecknar han på venstra sidan av formuläret sitt grundlager eller transporten från föregående vecka, den myckenhet han mottagit av varuinnehavarene, samt den mängd länekommittén skickat honom. Grundlagret kontrolleras medelst inventarieförteckningen. Den av varuinnehavarene erhållna mängden kontrolleras genom att tid efter annan räkna de i distributörens värjo befintliga, av livsmedelsnämnden förfärdigade kvittona över spannmålsförråd, som distributör ännu ej erhållit, och genom att jämföra totalantalet kvitton med hela mängden av det, som livsmedelsnämnden berättigat distributör att avhemta. Skillnaden mellan totalmängden och det han ännu ej fått är lika med det han erhållit. Länekommittén underrättar livsmedelsnämnden om storleken av den mängd den avsänt, varvid järnvägs- och ångbåtsfraktsedlar tjäna som verifikat.

På högra sidan av redovisningen antecknas antalet erhållna mjöl- och brödkuponger, vilka distributör innesluter i kuvert *ordnade* efter den vikt de representera, varefter han å kuvertet antecknar dess innehåll. Bage-

rier, matserveringar, sjukhus o. a. allmänna inrättningar lämna, då de av distributör köpa mjöl och gryn, åt denne de brödkuponger, som de erhållit av brödköpare, matgäster och interner även dessa ordnade och inneslutna i kuvert, hvarå tecknats avlämnarens namn och påskrift om innehållet. Distributör räknar kuponderna, förrän har utgiver varan, varefter kuvertet slutes i köparens och säljarens närvaro. Jämte sin redovisning överlämnar distributör dessa kuvert till livsmedelsnämnden liksom även de ur formulär 10 avskilda tillståndsbevis angående rätt att uppköpa grundlager, vilka han erhållit av bagerier o. a.

För att det hos distributör kvarblivna lagret ej måtte bliva för högt uppskattat, må även undermål vid redovisningen tagas i betraktande, ehuru dess ersättande i penningar bör ingå i försäljningsarvodet.

Livsmedelsnämnden granskar de av densamma mottagna mjöl- och brödskupongerna genom att räkna innehållet i de av distributör avsända kuverten.

Livsmedelsnämndens biträden.

Såsom framgår ur instruktion N:o 1 och vad som sagts kommer livsmedelsnämnd att få ganska mycket kontorsarbete. Det är sålunda skäl, att nämnden i tid träffar avtal med de personer, vilka biträda valnämnderna och sålunda blivit förtrogna med regleringen av spannmålsförbrukningen, att mot skälig, ur kommunens medel utgående ersättning biträda även lisvmedelsnämnden i dennes arbete. De varje hushåll tillkommande brödkorten böra räknas och inneslutas i kuvert, sedan först bröd- och mjölkupongerna för de veckor, för vilka hushållet fått behålla sitt spannmålsförråd, blivit bortklippta. Formulär 3 innehållande livsmedelsnämndens beslut bör ifyllas och givas åt hushållen. I hushållsförteckningen (formulär 1) bör antecknas antalet beslut och brödkort, varjämte de kvitton böra utskrivas, vilka fastighetsdisponenten skall giva på mottagandet av dessa (formulär 5). Besluten och brödkortskuverten skola distribueras åt fastighetsdisponenterne. Ett sammandrag av uppgifterna angående de enskilda hushållen bör uppgöras enligt formulär 6 och överlåtelse-

blanketten (formulär 7) ifyllas. Sedan med distributörerna uppgjorts kontrakt (formulär 9) och deras lager inventerats (bihang till formulär 2), bör åt bagerier, matserveringar, sjukhus m. m. utskrivas tillståndsbevis (formulär 10). Slutligen böra överlåtelsekvitton utskrivas (formulär 11) och för varje vecka distributörernas redovisningar (formulär 12) jämte mjöl- och brödkort granskas. Till allt detta erfordras i synnerhet mot slutet av juni ett stort antal biträden, enär regleringen bör skyndsamt genomföras, så att kommunens invånare i tid måtte få sina mjöl- och brödkort samt länekommittén i tid kännedom om kommunens spannmålsförråd.

Formulären.

Alla ovan nämnda formulär torde ej bliva färdiga på en gång. De som till en början erfordras, hava avsänts till livsmedels- och valnämnderna för mer än en vecka sedan. En del sändes på samma gång som denna instruktion, en del senare. I den mån livsmedelsnämnd kan avgöra, huruvida de formulär, som kommit densamma till handa, förslå, eller huruvida formulär eller kort ytterligare erfordras, må nämnden av Senatens Livsmedelsavdelning hälst per telegram rekvirera det som fattas.